

TUHANNEN

JANNE

TAALAN

SAARAKKALA

PAIKKA

LIKE

Janne Saarakkalalta on aikaisemmin ilmestynyt Liken julkaisemana hänen esikoisromaaninsa *Sen pituinen se* (2020).

Tämän romaanin kirjoitustyötä ovat tukeneet Taiteen edistämiskeskus ja Otavan Kirjasäätiö.

© Janne Saarakkala & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-48283-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

*Omistettu kaikille vanhemmilleni
ja heidän vanhemmilleen*

*...maantiestä tuli heidän kotinsa, ja
eteenpäinmenosta heidän ilmaisuvälineensä...*

John Steinbeck: Vihan hedelmät, 1939 (suom. Alex Matson)

I

Mies liituraitapuvussa istuu metallinruskean lippulaiva-Datsunin ratissa, mallia 280ZX Coupe. On kevät vuonna 1979. Mies rummuttaa rattia hansikkaiden peittämällä sormilla, avaa sivuikkunan – tässä Datsunissa se tapahtuu nappia painamalla, uusi jippo – ja kaivaa tupakka-askista savukkeen, mentholinmakuisen vihreän Marlboron. Hän sytyttää sen etupaneeliin upotetulla tupakansytyttimellä.

Vähitellen tupakantumpeista kertyy asfaltille läjä sairaalan pihassa.

Mies kääntää peruutuspeilin itseään kohti.

Aamulla trimmatut viikset, tummien hiusten rento jakaus ja muodikkaasti yläreunasta himmennetyt rillit. Tuntuu, että hän tarvitsee niiden suojaa, himmennuksen piilottamaan sinisilmät, naamioimaan hänet mystiikan häivähdyksellä. Mies ei tosiaankaan harrasta paksusankaisia, sellaisia joita pönöttävät kuolinaamioukkelit käyttävät. Kaikki käy, kunhan ei niitä, mutta tyköistuvat ajohanskat ovat liikaa. Yhtäkkiä ne inhottavat, saavat hikisen selän kiemurtelemaan puvun sisällä. Kuumissaan mies nyyppi hanskat kädestään, työntää ne hansikaslokeroon, avaa kaulaa kiristävän kravatin, tunkee senkin hansikaslokeroon, ja vielä pari paidannappia auki. Mies haluaa luoda huolettoman vaikutelman, suurpiirteisen, italialaisen.

Edellisessä elämässään hän varmasti oli italialainen. Firenze-läisen Medicien mahtisuvun kaukainen jälkeläinen, paikallisen kädestälukijan mukaan. Olipa totta tai tarua, Italiassa hän rentoutuu, on kuin kotonaan, enemmän kotonaan kuin Helsingissä, tai Espoon Olarissa, missä hän nykyisin asuu. Miehen kärsiessä teini-iän pahinta pätkää mutsi vei hänet Roomaan ja Fiumicinon

lentokentällä iski kova kuume. Viikon hotellihuoneen sängyssä sairastettuaan hän alkoi vähitellen toipua. Oli kliffaa seurailta vessan avoimesta ikkunasta, miten pidäkkeettömästi roomalaiset asioivat keskenään sivukujalla, miten eräs nainen heitti kukkaruukun katuun perheriidan päätteeksi. Saattoi kuvitella, miten miehen ensirakkaus, San Remon laulukilpailun voittanut Gigliola Cinquetti, jonka suoritusta hän oli seurannut sydän pamppailien televisiosta Kulosaaren himassa, astelee pikku avokkaissaan kapeaa katua mustassa mekossa, lintumaisen laihana ja ihmeellistä valoa heijastaen. Italian valoa. Sitä kohti mies suuntasi ensimmäisillä ulkomaanmatkoillaan, kun Euroopassa reissattiin ensin kavereiden kyydissä ja sitten tulevan vaimon kanssa kahden. Täysi-ikäiseksi hän tuli Toscanassa. Se oli ensimmäinen reissu omalla autolla.

Tuuli karistaa tuhkaa miehen savukkeesta, joka roikkuu sormien välissä Datsunin ulkopuolella. Hän vilkaisee peiliin uudestaan.

30-vuotias perheenisä. Mainosgraafikko, yksityisyrittäjä, oma toimisto Munkkiniemessä. Tosin viime aikoina on alkanut kiinnostaa kaikki muu paitsi mainosgraafikka, reippaasti laaja-alaisempi bisnesluonnostelu, oikeastaan ihan minkä tahansa myyvän idean kehittäminen, kunhan se veisi hänet kansainväliselle tasolle.

Helsingin liikemiespiireissä häntä nimitellään Liituraita-Littiläksi. Se juontuu tietysti puvusta.

Kun hän pyöritti viiden hengen toimistoa Annankadulla ja työntekijöiden keskinäiset kähinät alkoivat ottaa pannuun, kirjanpitäjä, hänen vaimonsa, totesi ettei puljulla mene kovin hyvin ja ehdotti yksinkertaista temppeä: mikset tekisi kaikkien duunit itse ja vuokraisi jostain pienempää tilaa halvemmalla. Fiksu veto vaimolta, mies muistelee, ja hän noudatti neuvoa: hän irtisanoi kaikki ja vuokrasi pienen toimitilan Munkkiniemestä.

Totta kai se pelotti – ei copywriterin tai jonkun tsupparin hommat – mutta asiakkaissa juokseminen, yhdysmiehen työ. Ei hän ollut ikinä kuvitellutkaan, että pitäisi ryhtyä myymään! Mutta niin hän vain teki, otti homman haltuun. Aika pian siinä oppi, että ihan ekaksi, ennen idean tai tuotteen myymistä, pitää myydä itsensä – *olla* jotain, ottaa joku rooli, olla vähän italialainen ja katsoa minikälaista vitsiä kenellekin heittää ja vakuuttaa asiakas. Siihen tarvitaan supliikin lisäksi liituraitapuku ja uudenlainen ajattelutapa: voi myydä mitä tahansa. Aivan mitä tahansa.

Mies tumppaa röökinjämät auton oven ulkopintaan ja sydämeen pistää.

Todellakin, perheenisä peruutuspeilissä. Kaksi lasta. Hänen ei pitäisi olla täällä, jonkun sairaalan parkkipaikalla kukkapuska ja sydämen mallinen suklaarasia takapenkillä, vaan matkalla kotiin. Mutta vaimon kanssa on diili. Avoin suhde. Systemi, joka kauhistuttaa miestä enemmän kuin rahan teko. Hän on untuvikko vapaan lihan markkinoilla mutta sinnekin hän päätti uskaltaa.

Mies tapasi naisen Fiskiksen tansseissa. Silloin oli vielä lunta pelloilla. Nainen lipui alas Kalastajatorpan pyöreää tanssisalia kiertävän parvekkeen portaita kaksiosaisessa, platinaa väikkyvässä silkkimekossa uteliaasti ympärilleen vilkuillen. Meikkiä sen verran, että se valaisi sopusuhtaiset kasvopiirteet. Nainen heilautti lyhyeksi leikattua kampausta tavalla, josta näki että hiukset olivat vielä hetki sitten olleet pidemmät. Jotain puuttui – jotain muuta-kin kuin kampaajan lattialle jääneet hiuksenpätkät – nainen oli ravistellut taakan harteiltaan.

Daamissa on keveyttä, ryhdikkyyttä, mies ajatteli, ja kun nainen astui tanssilattialle diskovalojen välkkeeseen, mies vavahti. Tämä on se nainen – ja ”moi” tipahti huulilta. Nainen vastasi tervehdykseen. Hymy oli pinkeä viiva mutta silmät seiväs-

tivät, arvioivat miehen sekunnin murto-osassa, sitten se katosi. Ahneus, mies tulkitsi. Yllättävä piirre. Vaikkakin pidättyvä, nainen on kuin ladattu ase.

”Lähetsä tanssimaan?”

Nainen vaihtoi katseita toisen naisen kanssa, joka esittäytyi sisareksi. Tämä nyökkäsi kannustavasti.

Voihan räkä, tanssimaan! Mies ei koskaan tanssi, hän ei osaa tanssia. Jotain tehdäkseen hän ajoi naisen ruuhkaan, sinne missä hänen osaamattomat kätensä ja hiihtävät askeleensa hukkuivat tönivien selkien, olkapäiden ja kylkien tungokseen ja he saivat jutella rauhassa. Naisen ääni oli soinnikas, kuin laulajalla, vaikkei hän laulaja ollut, ei edes harrastaja. Hän oli Marjatta, tullut hieman tuulettumaan, sana jota nainen toisti, ja pian kävi ilmi että he jakoivat saman kohtalon – hillittömän kiireen saada leivän syrjästä kiinni, rakentaa oma pieni elämä avioliittoineen asunto-osakkeineen lapsineen kaikkineen, maksoi mitä maksoi, kuin jonkinlaiseksi suojaksi. Mutta mitä vastaan? Siinäpä kysymys, he nauroivat. Eihän me mitään villieläinten ja vihollisten uhkaamia uudisraivaajia olla, mies sanoi. He huilasivat baaritiskillä tanssi-rupeaman päätteeksi juomia maistellen ja tulivat yhdessä siihen lopputulokseen, että pienen elämän hinta oli liian kova. Kummankin puoliso kärsi sakenevasta tavasta turvautua vettä väkevämpään. Ja se, että nämä entiset rakastetut kykenivät niukin naukin tuomaan leipää pöytään ja osallistumaan vain summittaisesti lastenhoitoon, ei todellakaan riittänyt.

”Mulla on asumusero vireillä”, nainen kertoi ja vakuutti, että ero siitä tulee, yhteisellä päätöksellä aviomiehen kanssa.

Mies nyökytteli vaikka kotona Olarissa ei oltu puhuttu avioerosta. He eivät olleet eroamassa, heillä oli systeemi. Mutta onko loppujen lopuksi vaihtoehtoja, mies tuumi Marjattaa silmäillen. Ehkä tämä on se nainen. Ainakin nyt tuntui siltä, kun tyyppä

nauroi ja sen peilikirjkaat helähdykset soittivat miehen kehoa kuin kitaran kieliä, salaisimpia sopukoita myöten.

Ennen kuin räjähtäisi siitä kappaleiksi, mies pyysi saada illan kaikki tanssit ja syäsi heidät parketille, kehää kiertävän ruuhkan vietäväksi ja bonjasi miksi ihmiset ylipäättään jorasivat – etteivät räjähtäisi kappaleiksi. Valot välkkyivät, Eini nousi lavalle laulamaan *Yes sir, alkaa polttaa*. He ketkuttivat vartaloitaan jytämusan tahtiin ja mies innostui kertomaan, että hänestä piti tulla rokkitara ja omaksi huvikseen hän soitti skittaa vieläkin, ja että hän oli karannut kotoa kuusitoistavuotiaana, oli viettänyt vuoden päivät teillä tietymättömillä ja alkanut pian sen jälkeen seurustella tulevan vaimonsa kanssa, ja että huoli lapsista kalvoi koko ajan, eikä hän voinut ikinä antaa anteeksi oman isänsä uskottomuutta. Hän oli ollut yhdeksänvuotias kun paljastui, ettei mutsi ollut fajian ainoa. Se tapahtui keittiössä. Mutsin romahtaneet kasvot. Väki-valtaiset taistelut, joita sen jälkeen sai pelätä ja todistaa vuosikausia, niin pitkään kuin himassa sieti budjata, ja mutsin romahtaminen muutenkin. Vieläkin kyynelvirrat tukkivat nielun. Kuinka fajia saattoi olla niin katala? Ja Marjatta kuunteli jokaista sanaa, jokaista liikettä, jokaista tunteen ailahdusta – kuin janoisa kaivo, jolle kaikki oli virvoittavaa vettä.

Mitä toi nainen oikein tekee mulle, mies ihmetteli. Mä puhun ohi suuni ja haluan vaan jatkaa! Marjatta kuunteli niin keskittyneesti. Se oli kuin etäisen kosken pauhua, joka vaiensi ympäröivän hälyn ja mies kuuli vain oman äänensä: ”Ennen ku tulee vallankumous, mä aion lähtee Suomesta vekka. Tiedän mistä puhun, mä olin frendien kaa automatkalla Euroopassa keväällä -68, näin Prahahan just ennen ku Neuvostoliiton tankit vyöry sisään ja näin mitä jälkee opiskelijamellakoista ja lakoista tuli Ranskassa. Samaan aikaan täällä meillä puhuttiin, et Suomi on esivallankumouksellisessa tilassa ja kommarit miettii, tiätsä, Neuvostoliiton tuella, että

tarvitaanko Suomessa väkivaltainen vai ei-väkivaltainen vallankumous. Atskissa, kun mä opiskelin Taideteollisen korkeakoulun graafisella linjalla Ateneumissa, niin siellä kommunistinen vallankumous oli epävirallinen pääoppiaine ja sinipaidat kävi mun kraiveihin kiinni kun mä en ollu ihan niinku, tiedätsä...”

Mies puhui vitsaillen, halusi viihdyttää, mutta taustalla kummittelivat koettu uhka, massojen sotaisa järjestäytyminen ja erityisesti häntä varten vuoltu tikun nokka. Ja mies oli näkevinään sinipaitojen vilahtelevan tanssijoiden lomassa. Automaattisesti hän hiljensi ääntään.

”Mä en halunnu siihen mukaan. Mä haluaisin vaan opetella elämään työlläni. Perustin ekan yrityksen jo kouluaikana, ja sinnekin – en oman firman tiloihin meinannu päästä illalla sisään kun siellä yks äänetön yhtiömies piti salaa agitaatiokokousta ja esitti mulle uhkavaatimuksia nyrkit pystyssä. Että ei helvetti, takas mennään, Venäjän vallan alle, siitä mä olen varma, ennemmin tai myöhemmin, se on fakta. Ei täällä oo tilaa toimia, Marjatta, ei mitään vapautta. Ei se riitä, että lähtee Sveduihin, pitää päästä rapakon taa, Jenkkeihin. Se on tekevien miesten maa, siellä tekeillä pääsee rikkauksiin ja saa helpomman elämän.”

Mies huomasi, että naisen katse lasittui ja tunnusomaiselta vaikuttava kaksoisryppy tämän kulmien välissä syveni. Miehen teki mieli lyödä itseään. Voihan olla, että Marjatta on joku valepukui-nen kommunisti, joku toreilla taistolaislauluja jollottava ay-ihminen. Daamihan on ammatiltaan – mikä se oli? – röntgenhoitaja – duunaripuolen edustaja. Räikeästi vastakkaista, mitä mä edustan, tai mitä mun fajja ja vaimo edustaa. Mutta juuri tällaiset edustamiset olivat miehestä jotenkin aikansa eläneitä, sietämättömiä.

”Miksei kaikki voi vain olla, mitä haluaa”, hän tivasi naisen perässä kulkien, ”ja antaa muiden olla ihan mitä ne haluaa. Mitä sä funtsit, noin niinku naisihmisenä, eiks se olis tasa-arvoa?”

”Mun pitää mennä vessaan”, nainen sanoi.

”Hei, mun vaimo on paljon oikeistolaisempi kuin minä. Mä en oo mikään köyhät kyykkyy -monopolikapitalisti. Ihan oikeesti, mun yrittäjäys on sitä, että mä olen vaan hyvä graafikko.”

Jäi epäselväksi ymmärsikö nainen, mitä se tarkoitti. Kun sanoo, että mulla on graafinen suunnittelutoimisto, niin jengi on aina ihan hoomoilasena että mikä, mitä sä niinku teet?

”Mulla on mainostoimisto”, mies tarkensi tottuneesti ja nainen nyökkäsi.

Mutta miksi tyyppä oli niin kamalan, kamalan vakava?

”Hei, nokka pystyy, Marjatta, sä olet upee kinkku.”

”Mikä – kinkku?”

”Nii, kinkku”, mies rykäisi hämillään. ”Ei se mitään tarkoita, paitsi että oot upee nainen. Hymyile ny vähän. Hymyile niin, että hampaat näkyy. Sä oot kaunis kun sä hymyilet.”

Marjatta irvisti ja heläytti naurun.

”Anna ny sekuntti, hyvä mies. Mä käyn vaan vessassa.”

”Mä ootan sua”, mies huusi perään, täynnä lapsekasta intoa ja pientä epätoivoa. Se kiinnitti muiden juhlijoiden huomion. Moinen paljaus tässä ympäristössä näyttäytyi keskenkasvuisena ja mies huomasi sen itsekin. Mutta mitä se kenellekään kuuluu?

”Suomi on vielä toistaiseksi vapaa maa”, hän kajautti, huitaisi kädellään ja kaatoi lasit käden tielle osuneesta pöydästä. Mies pahoitteli ja tajusi olevansa kaatokännissä. Näin soosissa, milloin viimeksi, hän mietti. Liian monta gintonicia, vaikken edes pidä viinasta.

”Mut enhän mä voi ajaa tässä kunnossa”, mies jankkasi myöhemmin ravintolan portsarille narikassa. ”Et kai sä aio tehdä musta rattijuoppoo, hei? Mun on pakko päästä autolla kotiin vielä tän yön aikana. Mä en ehdi hakea sitä aamulla. Enkä mä voi ajaa tässä kunnossa. Tarvitaan huone ihan vaan siksi aikaa, että mun pää selviää.”

Mies sujautti kymmenen markan setelin portsarille, joka sitten pihisten ja puhisten buukkasi heille puhelimitse huoneen.

Jos tarkkoja ollaan, se ei ollut mahdollista. Fiskis ei ollut mikään punaisen lyhdyn tuntihotelli, huoneita myytiin vain aviopareille. Mutta olivathan he ihan fiksun näköisiä, miehellä liitურaitapuku ja nainen kaikkea muuta kuin kadulta napatun näköinen.

Takit harteilla he kipittivät pitkin Kalastajatorpan aluetta hal-kovaa tietä. Matka oli lyhyt mutta pakkanen pureva, tie jäinen. Ja avioparista he menivät. Niin kutsutut herra ja rouva Lind sujah-tivat hotellin ovista, kirjautuivat sisään ja saivat avaimensa. Kuis-kuttelua ja tirksumista käytävässä. He olivat kuin mitkäkin lain-suojattomat, niin kuin elokuvan Bonnie ja Clyde.

Ikkunasta paistoi kuu ja eteisen valo oli jäänyt päälle, mies huo-masi havahtuessaan. Eri sävyiset valokiilat sekoittuivat toisiinsa seinillä ja katossa, niin kuin ne olisivat pitäneet huonetta kasassa, estäneet sitä hajoamasta pimeyteen. He makasivat parivuoteella, selällään, kumpikin omalla puolella sänkyä täysissä pukeissa ja yhtäkkiä miehestä näytti siltä, että nurkkien varjoissa väijyi sini-paitoja. Mutta silmänräpäyksessä ne haihtuivat ilmaan, kuin savu-kiehkurat, mutkille vääntyen ja kuiskutellen siitä, miten kiinni jäänyttä kapitalistia käsitellään – miten luokkavihollista käsitel-lään Neuvostoliiton vankileirien saaristossa – ja mies näki itsensä istumassa tuolilla hotellihuoneen kirjoituspöydän ääressä, katso-massa ulos ikkunasta.

Vieressä kahahdus. Nainen liikahti ja haukotteli tietoisien äänekkäästi.

”Hertsyykkeri sentään, taidettiin simahtaa”, Marjatta sanoi.

”Ehkä pari tuntia goisattiin”, mies sanoi. ”Mä tajusin just: mun avioliitto on lapsiavioliitto.”

Sanat jäivät roikkumaan huoneen kaiuttomaan hämääseen. Tuntui siltä kuin koko hotellissa ei olisi ketään muita kuin he.

”Lapsiavioliitto”, Marjatta lausui hämmästellään. ”Mitäs se tarkoittaa?”

”En tiedä, oliko se ihastumista, kun en oo vielä koskaan ihastunu”, mies sanoi. ”Ainakaan häneen en ihastunu, me vaan aloitettiin kavereina, 16-vuotiaina. Erottiin joukosta ja menttiin kaksistaan kävelyille. Se tuntui hyvältä. Siitä se alkoi, mun toistaiseksi ainoa suhde. Mulla ei oo ollu ketään muita.”

Marjatta ei sanonut mitään. He kuuntelivat hiljaisuutta.

”Toisen lapsen jälkeen vaimo sano, että eiköhän se ollu siten siinä”, mies jatkoi. ”Mä luulin ensin, että lasten teko, että kaks riittää, mutta vaimo tarkotti sukupuolielämää. Ettei hän enää...”

Mies kohautti olkiaan ja sormen päät eksyivät hipeltämään takin nappeja.

”Vaikka onhan meillä se diili...”

Nainen tarttui häntä kädestä. Se oli kuiva, lämmin käsi. Empaattinen ote. Ehkä Marjattalla on samankaltaisia kokemuksia, mies ajatteli ja huokasi kohti kattoa: ”Hitto, miten hienoa maata tässä sängyllä kaikessa rauhassa käsi kädessä. Tuntuu tosi hyvältä.”

Miehestä tuntui, että he olivat samalla puolella.

”Kliffaa, sun kanssa”, hän jatkoi ja kuin yhteisestä päätöksestä he kääntyivät. Vaatteet kahisivat ja kiristyivät ympärillä ja sitten he olivat kasvokkain. Marjatta hymyili. Edelleen pidättyvästi, mutta silmät kostuivat. Mies näki sen vaikka kasvot olivat pimeään peitossa. Silmät kiilsivät. Kuuntelevat silmät. Syvät kaivot. Kuin pyöräyttävä kuilu. Jossain siellä pauhasi koski, jonkinlainen turbiini, ja yhtäkkiä, äänettömästi mutta voimalla mieheen iski sadan voltin jännite. Se lävisti koko kehon. Mies säpsähti ja tajusi, että nainen halusi häntä, muttei voinut lausua sitä ääneen.

Mies näki itsensä istumassa tuolilla hotellihuoneen kirjoitus-

pöydän ääressä ja katsomassa ikkunasta ulos. Siellä, lumipenkkojen keskellä, jäisellä tiellä hänen kaksi lastaan toppahaalareissa kuun valossa. Heijastus hänen omista kasvoistaan ikkunalasissa, lapsena. Olan takana faija – pitkä talvipaltoo ja Fedora-hattu, kasvot lierin varjossa – astumassa huoneen kynnyksen yli vieraan naisen seurassa ja mutsi käytävässä, keittiöveitsi kädessä. Miehestä tuntuu, että hän oli siihen syypää, että hän kiemurteli tikun nokassa mutsin ja faijan välissä, kyvyttömänä kuin mato ongenkourussa.

”Mulla on semmoinen vamma”, mies huokaisi käheästi, ”että mä en pysty yhden yön suhteisiin. Mulla ei oo kykyä, ei nouse. Että jos sä sitä tarkoitat, että jos sä sitä haluat –”

Marjatta naurahti.

”Enhän mä nyt *sitä* tarkoita”, hän sanoi vilpittömän hämmästyneenä, aivan kuin asia olisi hänelle täysin yhdentekevä. ”Ei se mua haittaa. Ollaan tässä vaan.”

Mutta hengitykseen tuli katkos, josta mies päätteli että jotain jäi kuitenkin sanomatta.

”Ei kun mä jäin vaan miettimään”, Marjatta jatkoi, ”kun sä aloit puhua politiikkaa tuola aiemmin kun tanssittiin, että mä en...”

Ääni häipyi. Marjatta kierähti selälleen ja ääni kostui tunnustuksesta.

”Kuulun ammattiliittoon vaan sen takia, että pitää kuulua. En mä oo mitenkään aktiivinen – enkä osaa – että jos sä haluat puhua politiikkaa niin...”

Marjatta huokasi.

”Mun mies puhuu. Sillä on mielipiteitä. Se kirjoittaa lehtien yleisönosastoillekin ja haluais puhua, keskustella. On aina halunnu. Mutta mä en kuule oo... keskustelevaa tyyppiä.”

”Ei se haittaa”, mies sanoi hellästi ja ojensi käden sängyn yli. Nainen tarttui siihen hanakasti.

Taas tuntuu hyvältä, mies ajatteli. Oikein sillä tavalla vatsan

pohjaa kouraisevan, lamaanuttavan hyvältä. Keho levisi sängylle kuin lämmin pannukakku ja poskelle kierähti onnen kyynel. Tämä on se nainen, mun uusi elämäkumppani.

Sairaalan parkkipaikalla mies toruu itseään. Tuli nimittäin las-kettua vähän luikuria Marjatalle. Hän oli kyllä Euroopassa auto-reissulla keväällä -68, mutta itäblokin maat kierrettiin kaukaa ja Pariisi jätettiin väliin juuri lakkojen ja opiskelijamellakoiden vuoksi.

Mies haroo kaksin käsin hiuksiaan ja pohtii oliko pakko pullis-tella Datsunin hevosvoimilla, kun he puoli viideltä poistuivat Fis-kikseltä? Pitkän ylämäen Marjatan kotilähiöön hän kaasutti 180 kilometriä tunnissa.

Pitihän tyttöön toki tehdä vaikutus, mutta oliko se suotuisa?

Näitä ensimmäisiä treffejä on saanut kytätä pitkään.

Sitten parkkipaikalle alkaa valua työvuoronsa päättäneen näköisiä duunareita ja mies kauhistuu. Hän tonkii pelkääjän pai-kalla lojuvan kasan – mainosluonnoksia, joita hän on tänään esi-tellyt asiakkaalle, ja muita duunipapereita, kalenteri, aurinkolasit, kyniä ja taas kyniä, mutta ei kortsupakettia. Missä se on? Jäikö se kauppaan? Mies riuhtaisee oven auki, häikäisee, kevätuuli pölyi-neen ja mullan tuoksuineen iskee kasvoille, hän avaa takaluukun. Alkon kaksi paperipussia joissa punaviinipullot, Valintatalon muovikassi jossa miilunpolttaja-pastan ainekset, *pasta carbonara*. Mies aikoo kokata heille iltapalaa. Ja lopulta kassin pohjalta löy-tyy se paketti. Hyvä.

Suudelma Helsingin rautatieaseman aurinkoisella laiturialueella varastaa kaksi sekuntia kaikilta ohikulkijoilta. Se on kuin Pariisin kadulta napatussa, kuuluisassa 1940-luvun mustavalkoisessa valokuvassa. Siinä naisen hartioille kätensä kiertävä mies vaikuttaa aloitteen tekijältä, Helsingin rautatieasemalla on päinvastoin. Naiselta putoaa matkakassi ja tuliaiset maahan kun hän syöksyy suutelemaan miestä. Kuuluu kopsahdus. Pui-
nen, lakattu maatuskanukke kierii purukumilänttien täplittämällä asfaltilla mutta nainen ja mies eivät kuule, heidän kielensä eivät kuule, ne pyrkivät saamaan toisistaan ikuisen otteen ja estämään väistämättömän. On mentävä, erottava. He ovat myöhässä. Ainakin nainen on.

Marjatta kiskaisee keuhkot täyteen ilmaa ja tyrkkää miestä kauemmaksi. Kuin olisi purrut huuleen. Mitä hän meni tekemään? Mikä häneen meni? Junavuorojen kuulutukset särähtävät korvaan, ihmisiä juoksee ohitse. Hänen pitää ehtiä junaan.

”Mun pitää mennä.”

Lyhythiaiseen kauluspaitaan ja puvunhousuihin pukeutunut Rolf kyykistyy nostamaan eksyneen maatuskan. Hän näyttää lentokapteenilta.

Lisää, haluan suudella lisää, Marjatta huomaa, ja Rolf ojentaa tuliaispussin, Marjatta poimii muut kantamuksensa ja suoristaa selkensä.

Mitä äitikin tästä ajattelisi?

”Mä rakastan sua, Marjatta”, mies henkäisee käsivarsi ojennettuna, ei haluaisi päästää irti, silmissä tuo raukea katse. Tunteet hyökyvät Marjatan sisällä, kietovät hänet kuin lakanoihin. Mutta

nyt on oltava järkevä, kerta kaikkiaan, hän ajattelee, väläyttää hymyn, jossa hammasrivit välkähtävät, ja sitten hän juoksee.

”Just noin”, Rolf huutaa perään. ”Sulla on nätti hymy! Mä soit-
tan sulle töihin!”

Marjatan pitkävirtisten nahkasaappaiden korot kopisevat tärkeinä ja hän ihmettelee, miksi äidin katse seuraa häntä. Ei ole koskaan ennen seurannut. Ehkä siksi, että ennen hän teki kaiken niin kuin piti, hän oli hyvä tyttö. Ja totta kai äitikin on hyvä, miten tällaista voi edes ajatella, Marjatta säntii itseään, äiti on enemmän kuin hyvä – rakas, lämminsydäminen maatalon emäntä, jolla on isän kanssa niin vakaa suhde, että se särkee jään, ajan. On aina ollut, niin kauan kuin Marjatta tai kukaan hänen taajasta sisarusparvestaan muistaa. Ei heillä kotona ollut kaikkea materiaalista hyvää, mitä kuvitella saattaa, mutta silti kaikki saivat tarvitsemansa, turvallisen lapsuuden ja esimerkin.

Isä ja äiti ovat eläneet aina niin kuin opettavat ja sitä perinnettä me lapset olemme jatkaneet, ja yhtäkkiä minusta on tullut tällainen hepsankeikka, Marjatta ihmettelee ja tirskahtaa. Samalla Espoon-junan hydrauliiikka sihahtaa siihen malliin, että on kiritävä jos aikoo ehtiä kyytiin. Ruutukuvioisen villakangashameen syvät, terävät vekit vilkkuvat yhä kiihkeämmin. Valehtelija, elostelija, avionrikkoja – kyllä – mutta mikä olisi pahinta, mitä äiti voisi minusta nyt sanoa? Sitä Marjatta ei halua ajatella ja selviää äidin sielunsa piirongin laatikkoon. Sieltä löytyvän vielä pienemmän piirongin vielä pienempään laatikkoon hän sujauttaa äidin pahimmat sanat. Ja sen laatikon sisältä löytyvän vielä mikrokooppisemman piirongin kaikista salaisimpaan lokeroon hän sysää seksuaaliset ylykkeensä. Niitä Marjatta ei ilkeä tarkastella. Ja samassa selkäpuolelta puhaltava tuulenpuuska nostaa hänet viisi senttiä maan pinnan yläpuolelle. Aivan kuin kevyt pilvi asettuisi hänen juoksevien jalkojensa alle, kiidättäisi häntä asemalaitu-

rilla eteenpäin nopeammin kuin muita mattimyöhäsiä, ja samalla paikallisjunan sähköjännitteen tuttu, vaimennettua poran ääntä muistuttava sointi voimistuu. Marjatta tarttuu oviaukon alumiiniseen keskitolppaan ja loikkii jyrkät askelmat ylös kreivin aikaan. Liukuovet rämähtävät kiinni ja juna lähtee liikkeelle.

Aina sitä kuitenkin ehtii, Marjatta toteaa ilahtuneena, työntää heilurioven auki matkustajaosastoon ja istuu ikkunapaikalle. Penkin täyte tussahtaa. Aurinko häikäisee silmiä. Milloin viimeksi kuljin junalla, hän mietti, Rolfhan ei automiehenä raiteilla liiku. Leningradiinkin matkustettiin autolla mutta Tukholman-visiitillä Datsun jätettiin sataman parkkiin, kun meri ylitettiin matkustajalaivalla – Marjatan ensimmäinen ulkomaanmatka. Ja palattiinpa kotiin sitten Tukholmasta, Jyväskylästä tai Ahvenanmaalta, Rolf heittää hänet aina matkan päätteeksi kotikulmille autolla. Paitsi tällä kertaa oli jotain kiireellistä keskustassa Kallen kanssa.

Marjatta sipaisee istuimen siniharmaata muovipintaa. Leningradiin verrattuna junassa on hyvin, hyvin siistiä. Mutta silti kaikki näyttää yhtäkkiä kovin vaatimattomalta. Kyllä, halvalta. Hämmäntävä näkökulma. Jopa pöyhkeilevä. Johtunee makeasta elämästä, jota he Rolfin kanssa Moskva-hotellissa viettivät. Jokaisessa hotellin kerroksessa oli oma baari. Rolf osti iltapalaa, pullon samppanjaa ja kaksi leipää, joiden päälle mätettiin niin paksusti kaviaaria, että sitä valui käsille kun he ravasivat huoneeseensa. Sen korkeista ikkunoista aukesi huikea näkymä öisen Leningradin yli ja Rolf hihkaisi, että nyt vietetään makeaa elämää, *la dolce vita!* Se tarkoitti iltapalan nauttimista vaahtokylvyssä, kylpyhuoneen prameassa ammeessa.

Olihan se ihanaa, Marjatta muistelee, ja junan saapuessa seuraavalle asemalle hän huomaa Puu-Pasilan purkamisen alkaneen. Metsäistä mäkeä puhkovat puutalonraatojen reunustamat aukeat, joiden keskellä pusku- ja moukarikoneet seisovat. Marjatta

ei muista enää, miltä kaviaari maistui, mutta samppanjan kyllä. Neuvostoliittolainen on hyvin makeaa ja kuohuvaa mutta pääl-
limmäisenä, niin kuin aina, alkoholin kemiallinen pistävyys, joka
varoittaa päänsärystä. Siksi Marjatta ei voi juoda lasillista enem-
pää, eikä hän pidä alkoholijuomien mausta tai ryyppyhommista
muutenkaan. Hän on päässyt todistamaan lähietäisyydeltä, mitä
siitä seuraa. Kotona pojan kanssa odottava mies on juomisellaan
kangistanut kotipesän ilmapiirin, avioelämästä puhumattakaan.
Molemmilla on nyt muita suhteita. Ei millään sopimuksella, niin
kuin Rolfilla. Ja Pentti ylpeilee omillaan, esimerkiksi fritsuilla.
Haluaa niiden varjolla haastaa riitaa mutta hui hai, Marjatta jät-
tää ne huomiotta. Tietoisesti, päättäväisesti.

Eihän se ole edes mustasukkainen, Pentti puhisi veljelleen
puhelimessa ja tönäisi tässä eräänä iltana Marjatan vasten keittiön
seinää ja tuoli kaatui. Kun takaraivo kumahti betoniin Marjatalle
valkeni, ettei siitä Pentistä, johon hän rakastui, ole mitään jäljellä.
Aivan turha kantaa huonoa omaatuntoa asumuserohakemuksesta
tai prosessiin kuuluvasta, seurakunnan järjestämästä pakollisesta
sovittelusta. Anna olla viimeinen kerta kun käyt muhun käsiksi,
Marjatta kivahti, johon Pentti murahti puolustukseksi, että sä olet
oppinut valehtelemaan.

Totta se on, Marjatta ei ole kertonut Rolfista. Miksi pitäisi?

Enhän minä ole enää tilivelvollinen muusta kuin aivan vält-
tämättömästä, joka sekin on tätä nykyä täysin minun harteillani,
Marjatta oivaltaa. Pentti, joka hoiti ennen aina työnsä, sai pot-
kut työpaikastaan optikkoliikkeessä. Eihän sillä ole enää mitään,
millä osallistua. Työtön mies.

Ilmala. Huopalahti. Puiden ja rakennusten välistä vilkkuva
aurinko heijastaa naisen kasvot junan ikkunaan. Yhdessä väläh-
dyksessä Marjatta näkee siinä maalta muuttaneen nuorikon, joka
pakarsi Pentin kanssa kotia. Kasvoja kehystää melkein hartioille

ulottuva, paksu, tumma suora tukka, jossa säntillinen jakaus keskellä päätä. Vaivaton kampaus, ei kun huivi päähän ja hommiin. Ei meikkiä, tiukat mutta verevät huulet. Pitkät, tummat silmäripset terävöittävät katseen ja nenän juuressa kaksoisryppy, josta Rolf piikittelee. Se tekee kokonaisilmeestä tuiman. Ehkä jopa katkeran? Mutta tuollainen nälkäinen lähiörouva minä vielä hetki sitten olin, Marjatta ajattelee, rouva jonka suupieliä uhkasivat peruuttamattomat juonteet.

Juna huojauttaa rajusti. Marjatan pää on osua ikkunaan, kiskot kirsкуvat ja sisempään ikkunalasiin ilmestyy se, miltä hän näyttää nyt: matkailijalta, kaupunkilaisnaiselta jolle availaan ovia ja tarjotaan ravintolaillallisia, ostetaan kalliita tarpeettomia lahjoja ja lähetetään kukkakimppuja töihin. Kaupunkilaisnainen uskaltaa maalata kasvonsa esiin. Poskipäät hehkuvat, silmät tuikkivat, huulet kiiltävät. Vaalean ruskeiksi sävytetyt hiukset on käherretty lainehtimaan. Hän avaa suunsa ja nuolaisee hampaaita. Valkoiset, tasaiset hammasrivit. Voisin olla Paula Koivuniemi tai se Abban tumma tyttö, hän ajattelee, voisin olla tämä sisemmän ikkunalasin sädehtivä ilmestys. Mutta rypyt nenän juuressa pysyvät. Se yhdistää kaksi kuvajaista, kaupunkilaisen ja maalta muuttaneen lähiörouvan.

Siihinkin Rolf piikittelee, Marjatta ajattelee. On niin olevinaan – niin paljasjalkainen stadilainen, ettei maaseutu ole muka mitään. Mutta perunaa syö ja maitoa juo, joten mitäs noloa niiden tuottamisessa, se on tärkeää, arvokasta työtä. Sitä paitsi Marjatta tykkää toimeen tarttumisesta, oli se sitten perunan nostoa, kitkemistä, lypsämistä, viikkaamista, maalaamista, päärmeiden ompelua tai tiskaamista. Käsillä tekeminen rauhoittaa. Kunhan vain ei ruokaa tarvitsisi laittaa.

Ja heijastukset ikkunassa katoavat, kun aurinko sujahtaa ohivilistävien rakennusten taa.

Pitäjänmäki. Mäkkylä. Leppävaara. Näytteli mulle belgialaista liikemiestä, Marjatta muistelee. Kun he tapasivat Kalastajatorpalla, Rolf esitti mulle belgialaista. Tai sanoi, että asuu töiden takia Belgiassa ja että hänen perheensä on siellä. Hoksasin kyllä aika äkkiä, ettei se ollut totta, mutta haitanneeko tuo? Annoin Rolfin vetää roolia. Alkoi tulla kukkakimppuja töihin, muka Belgiasta, ja puheluita. Onhan se nautinnollista kun mies sillä tavalla piirittää. Ja mikä päivä keväällä se sitten oli, kun töiden jälkeen Rolf odotti autossa sairaalan parkkipaikalla ja kertoi oikean nimensä. Siitä se lähti.

Kilo. Kera. Kauniainen. Yhtäkkiä Marjatta ei tiedä miten päin olisi, minne kätensä laittaisi. Hän tarkistaa, että kaikki kassit ovat mukana ja vetää ne kiinni kylkeensä, etteivät vie liikaa tilaa. Tosin vaunu on melkein tyhjä. Hän ei vie tilaa keneltäkään, ellei itseltään. Katse kiinnittyy purppuraiseen konvehtirasiaan kassissa. Tuliainen koko perheelle, myös Pentille. Osoitus siitä, että hän ajattelee, yrittää selvittää asumusero- ja avioeromenettelystä niin ystävällisissä väleissä kuin mahdollista. Pentti, se oikea Pentti josain siellä pinnan alla, on kunnollinen hyvä ihminen.

Ja niin erilainen kuin Rolf.

Voi hyvänen aika, Marjatta ravistaa päätään ja henkäisee syvään, Rolf on kokonaan uusi maisema. Maailmanmies, mukaansatempaavaa seuraa ja hauska, mies joka osaa puhua, joka vie ja sanoo: ota mitä haluat. Ja kun Rolf sanoo: ota mut, Marjatan piirongin laatikot, myös ne kaikkein salaisimmat, rämpsähtävät auki ja maailma tulvahtaa täyteen värejä, uusia näkökulmia, uusia asentoja, pohjattomia syvyyksiä, sinisinä värjyviä liekkejä. Ja kevyt pilvi lennättää hänet paikkoihin, joihin hän ei olisi ikinä kuvitellutkaan pääsevänsä.

Leningradissa Rolf puhui heille kaveriksi suomensukuisen, nuoren pariskunnan hotellin ravintolasta, joka sitten kutsui